ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ · ԹԻՒ 15 · 7 ՄԱՅԻՍ · 1852

Տարեկան գինն է 100 ղուռուշ։
Վեցամսեայ » » 55 »
Մէկ ծանուցումը տողին 40 փարայ է։
Երկու » մէկ ամիսը » 30 » »
Չորս » » » » 20 » »
Սորագրութիւնները կանխիկ են։
Սորագրութիւնները ամէն ամսոյն 1 ին և 16 ին կը սկսին։

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՕԳՈՒՅՑԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Դուրս երթալիք լրագիրներուն համբուն ծախքը առնողին վրայ է։
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն, խմբագրին պիտի ուղղուի, և ասոնց համբուն ծախքը խրբ. կողին վրայ է։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ազգային դատարակութեան վրայ։ – Սրբազան Պատրիարքին նոր փոխանորդը։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Անքատանց վերաբերեալ լուր մը։ – Ծանուցագիր մը։ – Նոր պաշտօնաբաշխութիւններ։ – Մ. Խալիլ փաշային Կ. Պոլիս գալը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ։

ԳԱՌԻՒՍ։ Հանդէսի պատրաստութիւններ։ – Դպրագահ իշխանին գալը։ – Նեբքին գործոց պաշտօնէին շրջաբերականը։ – Քաղաքի մը նոր անունը։

ԵՍԿԴԱՐ։ Պաշտօնէից յաղթութիւնը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ։ Պատի մեծ գուքսին մահը և անոր յաջորդը։

ՀԵԼՍԻՆԳՖՈՐՍ։ Ամերիկանաց յաղթութիւնն պատճառավ եղած ուրախութիւնները։

ՖՐԱՆՍԻԱ։ Պ. Բիւնէլի մահը։ Պ. Թիէր։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Շիլիի մէջ գործուած ապստամբութիւն մը։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ։ Կուսակրօնական ժողովութիւն մը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պ. Լամարդ։ – Պ. Սուզա։ – Գարամա իշխանին Կ. Պոլիս կանչուիլը։ – Երեւելի պատկերհան մը։ – Դուբնէն գրուած լուր մը։ – Պեռլինէն գրուած լուր մը։ – Շիրայէն գրուած լուրեր։ – Պեյոլու մարգարտանութիւն մը։ – Հրդեհի մը պարզնաւորութիւն։ – Աւտրիոյ տերութեան նաւական նոր կարգադրութիւնը։ – Երկու նոր շոգենաւ։ – Վոփրի մէջ բռնող շոգենաւերուն մէկ նոր կարգադրութիւնը։ – Երեւելի արանց մահը։ – Ընձեռուած աղջիկ մը։ Դեռատի մի գող մը։ – Իզմիրի մէջ պատահած եղեռնագործութեան գործ մը։ – Կարգէ դուրս մարդասպան մը։ – Դինովի մը պահպան հրեշտակը։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Դրամոց արժողութիւնը։

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ուերպաս բարեբաղդին կոակը։

ԱՕԳՈՒՅՑԻՆ

Ինչո՞ւ համար դասարարութիւնը չի յաջողիր ազգին մէջ. կամ ի՞նչ ընելը է որ ազգային դըրդիռները առաջ երթան։

ՀԱՏՈՒԱԾ Թ.

Դասարարութեան յաջողութիւնը ինքնաշխատ ազգերէն ինչորութեան շարունակութիւնը։

Շարունակութիւն։ *

Ազգային դատարակութեան համար ամենէն աւելի պակաս բաներուն մէկն ալ վրժարանները ու դասագիրքերն են ըսինք, (տես հաւ. Ղ)։ Այս հատուածին մէջ միայն վարժապետներուն վրայ պիտի խօսիմ և ուրիշ հատուածի մէջ ալ դասագիրքերուն։

Լաւագոյն կ'ըսենք, որ ազգին դատարակ պէտք է, բնաւ չիկան չենք հասկնար. այլ պէտք եղածէն շատ պակաս են արժանաւոր դատարակները։ Այս ցաւալի պակասութիւնը որչափ մեծ ու ճշմարիտ հասկնալու համար, բաւական է որ մէկ անգամ ազգի մը վարժապետներուն կարեւոր ու վեհ պաշտօնը քննենք, ու յետոյ նայինք թէ որչափ անձինք կան այն պաշտօնը ըստ արժանւոյն կատարելու։

Ազգի մը դատարակներուն պաշտօնը խիստ կարեւոր է, վասն զի, "այն լոյսը՝ որ ազգի մը հասարակութեանը մէջ կը փայլի, այն բարի վարքը, այն կարգի ու կանոնի, աշխատասիրութեան ու խնայութեան ոգին որ անոր մէջ կը տիրէ, ըստ մեծի մասին ուսուցչին՝ գերդաստանները (ֆամիլեայ) տուած հրահանգացը ու օրինակին, իր աշակերտացը առնել տուած ուսակութեանցը ու ծնողաց տուած խրատներուն պտուղներն են։ Ուրեմն չի կայ անանկ մէկը՝ որ անոր (ուսուցչին) չափ խորունկ ազդեցութիւն ընելու կարող ըլլայ. և չի կայ անանկ պաշտօն մըն ալ՝ որ աւելի կարեւոր ըլլայ ազգին տղայոց քով անոր վարած պաշտօնէն»։

Դարձեալ, ուսուցչի մը պաշտօնը խիստ վսեմ է, թէ ըստ բնութեան, որ բոլորովին իմացական է. թէ ըստ նպատակին, որ բոլորովին բարոյական է, և թէ ըստ կատարմանը՝ որ առանց իր անձը նուիրելու չի կրնար ըլլալ։ Աբդարեա «ուսուցչին գործն է զարգացնել ու վարժել որպէս զգացումները, մեղ երջանիկ ու ապերջանիկ ընող զգացողութեանը այն մաքրութիւնը ու այն զօրութիւնը տալ, որով կը կազմուի առաքինութիւնը, այսինքն, մեր երջանկութեան միակ հիմը. ուսուցչին գործն է վարժել ու զարդացնել մտայց կարողութիւնները ու երեւակայութիւնը որ այնքան ժիր, բեղմնաւոր ու օգտակար է, բայց կամահաճ, դիւրախաբ, ու մեղ մոլորեցնելու այնքան կարող. ուսուցչին գործն է վարժել ու զարգացնել այն խելքը (բան) որ մեզ պիտի կառավարէ. բայց կառավարելու համար կարօտ է նախ լաւագոյնս ու երկնային լոյս մը ընդունելու, և որ շատ անգամ այնքան խաւարած է կիրքերով՝ որոնց մեր արկարութիւնը մեզ կը մատնէ ու նախապաշարումներով՝ որ ուրիշներուն նը մեզի կը հաղորդեն»։

«Ուրեմն, ուսուցիչ մը պէտք է, որ հաւատարապէս դիտցած ըլլայ բարոյականի օրէնքները կրօնից ճշմարտութիւնները, մարդուս բնութիւնը ու զանիկայ առաքինութեան վարժելու արուեստը։ Իր կեանքը վեհ պաշտօնի մը նուիրած է, ու գործքերն ալ ճշմարիտ քահանայութիւն մը կը կազմեն»։ *

Հիմայ որ հասկցանք ազգին զաւակները կրթելու մարդուն գիտնականները, հիմայ կը հարցնեմ. քանի՞ դատարակ, կամ քանի՞ ուսուցիչ ունինք ազգին մէջ որ վերոյիշեալ բաները սորված ըլլան, կամ խօսքս ամփոփելով՝ քանի՞ ուսուցիչ ունինք որ կատարեալ դիտցած ըլլան։

ա. Այն նիւթերը որ ազգին յառաջադիմութեանը համար հասարակութեան սորվիլը պէտք է։

բ. Իրենց դատարակութեանը յանձնուած տղայոց նիւթական, իմացական ու բարոյական կարողութիւնները. եւայլն։

գ. Այն ընտիր եղանակները՝ որ միշտ հիմայ հնարուած են ու հետզհետէ կը հնարուին, թէ դատարակութեան դրութեանը վրայօք և թէ ուսուցանելու արուեստին վրայօք։

Այս նիւթերը՝ ինչպէս որ կը տեսնենք, այնքան ընդարձակ, ծանր ու կարեւոր բաներ են, որ ոչ միայն առանց կանոնաւոր դպրոցներու և ուսմանց չեն սորվուիր, այլև դպրոցներու մէջ անգամ մէկը շատ աշխատուելէ, եռանդի ու ջանքի կարօտ է, շատ հաստատ դիտաւորութիւն ու մեծ ճիգ ունենալու է, որ ամէն դժուարութեանց յաղթէ ու յարատեւութեամբ անոնց մէջ ծայրէ՝ի ծայր ընթանայ։ Ուրեմն, կրնամ հարցուցածիս պատասխանը կրկին ես տալով համարձակ ըսել, որ եթէ մինուռուն նուազ պէս ուսուցիչներ բոլորովին պակաս չենք ունենար քիչ եղած պիտի ըլլան, այնքան քիչ, որ հազիւ թէ կան ըսուելու արժանի է։

Անանկ պաշտօն մը՝ որ ազգին բաղդը կրնայ իր կարողութեամբը ազգէն կամ դէպի վերջ փոխել, ասանկ պաշտօն մը՝ որ ամենէն աւելի պատարաստութեան ու բաւականութեան կարօտ է, մեր ազգին մէջ, ափսոս որ հասարակ ձեռագիտութեան մը չափ ուշադրութիւն արժանի չէ եղած։

Անոնք որ ազգին մէջ կարող են թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս օգնելու ազգին վրայէն այս մեծ բարիքը բառնալու համար ու չեն ըներ, թող կուտան, որ ազգը իր սիրելիներուն ու իր ծուռ ճամբաներուն մէջ մոլորելով թշուառաւէ՝ ի թշուառութիւն մինչեւ խորտ փճանալու օրհասին հասնի, հարկ չէ ըսելու թէ անանկները ինչ ծանր պատասխանատուութիւն տակ ինկած են այն անմեղ մանկանց առջեւն որ երեսները իրենց գտած խնամքին չափուն պիտի համեմատեն իրենց առնէծքը իրենց նախնեաց վրայ . . .։

Ուսուցիչներուն այս հիմնական ճամբուն նայելով, շատեր կան, որ արհեստի մը համար ժամանակին անցած ըլլալով մանկածութիւն ընելու յանձն առու կ'ըլլան։ Ուրիշները իրենց ուսնեցած արհեստը խափանեալ կամ անբաւական գտնելով, դպրոցներուն կ'ապաւինին։ Կան անանկներ ալ, որ այս պաշտօնը իրենց ձեռքի արհեստէն դիւրին ու հանգիստ կարծելով ասոր ձեռք կը զարնեն։ Մէկ խօսքով, մանկածուներուն շատը իրենց պաշտօնին հանգամանքները ու պէտք եղածները չի ճանչցած ձեռք առած են։

» Շատ անգամ այս ընթացքին մէջ » կը մտնեն առանց ճանչնալու ասոր » բնութիւնը, գժուարութիւններն ու » վիշտերը։ Անիկայ դիւրին ու շահաւոր կը կարծեն։ Ուրիշ բան մը ընելու միջոց չունենալնուն համար ասոր ձեռք կը զարնեն։ Անիկայ յանդգնութիւն, յանցանք ու անխոհեմութիւն է, վասն զի, չի կայ գործ » մը՝ որ ուսուցչի մը պաշտօնէն աւելի » բարոյական ու իմացական հանգամանքներու կարօտի, այնքան զօր » հեր պահանջէ ու միւնոյն չափ » անձնանուէր աշխատութեամբ աւելի » շահաւոր ջըլլայ։»

Մնայեալը հետեւեալ թուով։

Օ. Բ.

— Ինչպէս լսրեքշաբթի՝ Ազգային դերագոյն ժողովոյն անօրէնութեամբը Դերասպատիւ Տ. Նիկողոս Սրբազան եպիսկոպոսը՝ Կ. Պոլսոյ Հայոց Սրբազան Պատրիարքին փոխանորդ ընտրուեցաւ փոխանակ արժանապատիւ Տ. Թադէոս ծայրագոյն վարդապետին, որ եպիսկոպոսութեան աստիճան առնելու համար Սուրբ Էջմիածին պիտի երթայ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այսոյս առաջին օրը կայսերական բարձր հրամանաւ վերջապէս վճռուեցաւ մաքսատանց վերաբերեալ այն ծանր խնդիրը, որ անցեալ ամիս այնքան զբաղեցուց տերութեան նախարարները։

Յայտնի է, որ երկու տարիէն՝ի վեր, տերութեան մաքսատանց բոլորն ալ (բաց՝ի մէկ քանիէն) Պերճապատիւ Ռէղայիբեան Սկրտիչ Էմիրային վարձուած էր կառավարութեան կողմէն։ Պօտերա՝ համազգի երեւելի սեղանաւորներէ և մէկ երկու օտարազգի Լեւանտիներէ բաղկացեալ ընկերութիւն մը՝ տերութեան գանձուն աւելի շահաւոր երեւցած պայմաններով կրկին վարձելու առաջարկութիւն մը ըրաւ։ Կառավարութիւնը՝ իր սովորական զգուշաւորութեամբը ուզելով այս նոր առաջարկութիւնը ըստ արժանւոյն քննել, այնքան ուշադրութիւն ու արդարասիրութիւն ցոյց տուաւ, որ յիշեալ խնդիրը, կրնամ ըսել, մինչեւ ցայսօր իր քննութեանը առաջարկուած գանձուց վերաբերեալ խնդիրներուն պէտք գլխաւորն եղաւ։ Վերջապէս ամսոյս մէկին խնդիրը լուծուեցաւ, մաքսատանց վարձակալութիւնը կրկին Ռէհ Էմիրային վրայ հաստատուելով։ Այս ինչպէս որ վերհիշեալ Ինքնակալը ամէն ժամանակ առիթները փախուցած չէ իր հաւատարիմ ծառայները վարձատրելու կամքը ցուցնելու, նոյն ալ այս առիթով յայտնի ըրաւ՝ վարձակալութեան միջոցը տարի մը ևս աւելցնելով, և այս տեսակ գործերու մէջ սովորական եղած վարձակալ (միւլթեզիմ) անունը՝ Մաքսապետութիւն (կէօմրիւք էմինի) փոխուելու անուանը փոխելու բարի հաճելով։

Ընչուշա, բարեսէր ու վեհմտեղծ Ինքնակալին այս նշանաւոր վճիռը՝ ոչ միայն յիշեալ հոյակապ անձին կարգաւորիչ ու բեղմնաւոր հանճարոյն (որով իր ամէն ձեռնարկութիւնները կը բարեկարգէ ու կը զարգացնէ) հաստատ

* Դատարակներու վրայօք տես նաեւ Նոր Արարատ Ազգային Դատարանութեան անուամբ տետրակին մէջ գրուածները. երես 10 – 12. տպեալ՝ի Կ. Պոլիս 1849. կը գտնուի Սէրմանը գրավաճառ Պ. Մարգարին խանութը։

* Տես Թիւ 4-5-6-8-9-10-11-12

վկայութիւն մըն է, այլ և նոյն իսկ իր կառավարութեան իմաստութեանը նոր ապացոյց մը, որով իր պետութեան ապագայ բարոյական շահերը ներկայ նիւթական շահերէն նախապատիւ համարելը իրենք քաղաքականութեանը կանոն ըրած է, թէ և այն նիւթական շահերը խիստ մեծ ալ երևնան։

Երջանիկ ժողովուրդ, որ ասանկ իմաստուն ու արդարասէր տիրոջ է պատահեր. բայց բիւրապատիկ աւելի երջանիկ այն ծառայն, որ իր խոհական ու հաւատարիմ ընթացքովը կրնայ է ասանկ տիրոջ մը անգին վստահութեանը արժանանալ։

— Կայսերական կառավարութիւնը այս օրերս ծանուցագիր մը խրկեց օտար տէրութեանց դեսպաններուն, և կը խնդրէ, որ տէրութեան հողին մէջ գտնուող իրենց ազգայիններէն և հպատակներէն որոնց որ կը վերաբերի նէ իմացընեն։

Մայրաքաղաքիս մէջ տպագրութեան արհեստին զբաղեալ օտարազգիները՝ կայսերական կառավարութեան ահմանագրութեանցը հակառակ՝ ժամանակէ մը 'ի վեր տաճկերէն և ուրիշ լեզուով գիրքեր ու տետրակներ կը տպեն։ Տպագրութիւնը վերջին աստիճան փափուկ (նազկ) արհեստ մը ըլլալով, օտարազգի տպագրատներուն այս ընթացքը խիստ դէշ հետևանքներ կրնայ ունենալ։ Ուստի տպագրութեան արհեստը բանեցընելու համար մինակ իրենց կամքին հաճութիւնը բաւական չէ։

Ասոր համար խիստ արդիւնաւ է տէրութեան հրամայածէն դուրս տաճկերէն գրով գիրքեր և տետրակներ տպելը, և ուրիշ լեզուով ալ գիրք չեն կրնար տպել օտարազգի տպագրիչները մինչև որ բարձրագոյն դռնէն հրաման առած չըլլան։»

— Ամսոյս 5 ին՝ կայսերական հրամարտակաւ Պաղտատու Նախկին կուսակալ Մ. Վէֆիկի փաշան Էնկիւրիի կառավարիչ անուանեցաւ փոխանակ Մուսա Սաֆվէթի փաշային, որ Կոստանդնուպոլիս պիտի գայ։

— Ապրիլ 27 ին միրիմիրան Թուֆան փաշան Սինոպի տեղակալ անուանեցաւ։

— Գնդապետ Իսմայիլ պէյը՝ միրիմիրանի ատենապետ Պասրայի տեղակալ եղաւ։

— Հերսէքի կառավարիչ Մ. Իսմայիլ փաշային դրան գործակալութիւնը՝ գանձուց համարակալութեան ատենին անդամ մեծարգոյ Շաքիր պէյին յանձնուեցաւ։

— Օսմանեան Ազգաբնակչութեան ընդհանուր կուսակալ Մեծապատիւ Խալիլ փաշան՝ կայսերական կառավարութենէն հրաման առած ըլլալով այս օրերս Կ. Պոլիս պիտի գայ։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱԼԱՏԻԱ։ Բաղաքական երեւելի լուր մը չի կայ։ Մայիս 10 ին կատարուելիք զինուորական հանդէսին պատրաստութիւնը մեծ փութով կը շարունակի և առհասարակ ամենուն ուշադրութիւնը գրաւեր է։ Ամեն կողմէն օտարականներ և Պաղտատցի գաւառներուն բնակիչները Փարիզ կը գիմեն հանդէսին ներկայ գտնուելու համար։ Կ'ըսեն թէ այն օրը 600,000 հոգիէն աւելի մարդ պիտի գտնուի Էյֆէլ դաշտին մէջ՝ առանց հաշուելու Պաղտատցի և Էլժերիի զօրաց գունդերը և ծովային զինուորները։ Փարիզի արքեպիսկոպոսը պիտի օրհնէ զօրաց դրօշակները և նախագահ իշխանն ալ արծիւ նշանները պիտի բաժնէ։ Իրիկունը հրախաղութիւն պիտի ըլլայ, բայց նը-մանը չի տեսնուած կերպով։ Հետեւեալ օրը՝ զինուորական դպրոցին մէջ պարահանդէս պիտի ըլլայ և 10,000 հոգւոյ հացկերոյթ։

— Նախագահ իշխանը ապրիլ 12—24 ին դիշերը Փարիզ դարձաւ Սոլյն նահանգէն գալով, ուր ծանապարհորդութիւն ըրեր էր, ինչպէս որ ծանուցինք մեր նախընթաց թերթին մէջ։

— Ներքին գործոց պաշտօնեայն շրջաբերական մը խրկեց գաւառաց կուսակալներուն, որ բանտերուն մէջ գտնուող կանանց համար վիճակագրութիւն մը ընեն, և կը պատուիրէ ամեն բանտապետներուն, որ արգիլեալ կանանց մէջէն որոնք որ մշանջենաւոր բանտարկութիւնի դատապարտուած են, անանկներուն իմացընեն, որ մէջերնուն ով որ հաճի Գայէնի (Ամերիկա) ապաշխարութեան գաղթականաց մէջ երթալու, հոն իրենց սեռին յարմար եղած աշխատութիւններու պիտի գործածուին, իրենց վիճակին պահանջած ամեն խնամքները պիտի արուին իրենց, և եթէ բարի վարք ունենան, ազատուելնալու և բնակութեան տեղ ընելու ալ հրաման պիտի առնեն։

— Գաղղիոյ Օրպիհան նահանգին Բոնդիվի քաղաքը՝ նախագահ իշխանին ապրիլ 15 հանած հրովարտակին համեմատ՝ Նաբօլէոնվիլ (քաղաք Նաբօլէոնի) պիտի կոչուի ասկէց ետքը։

ԱՆԳԼԻԱ։ Կամաւոր զօրաց գունդեր ահմանելու համար կառավարութեան ըրած առաջարկութիւնը՝ հասարակաց խորհրդարանին մէջ շատ հակառակութիւն կրելէն ետեւ, ամսոյս 26 ին 150 քուէ առաւելով երկրորդ անգամ կարդացուելու հաճութիւն ստացաւ։ Այսով անգլիոյ տեսութեան նոր պաշտօնեաները փառաւոր յաղթութիւն մը ըրած եղան հակառակորդ կողման վրայ, որուն գլուխ եղած էր Լորտ Ռօն Ըսըլ։

Վէճը երկար տեւեց և շատ երեւելի անձինք պատրաստուած էին այս նիւթին վրայ խօսելու, բայց Լորտ Բալմերսդընի պաշտօնէից օգնութեան հասաւ և Լորտ Ռօն Ըսըլի առարկութիւնները գեղեցիկ ատենաբանութեամբ մը հերքելով յաղթութիւնը պաշտօնէից վասակցաց։

Այս բանը քաղաքական երեւելի դէպք մը համարուելով, Անգլիոյ բոլոր լրագրներուն խօսելու նիւթ եղած է։

Մանց մէջ նշանակութեան արժանի է Մօրնինկ Հերալտ լրագրին մէկ յօդուածը, որ Լորտ Բալմերսդընի խօսած ճառին մտքովը գրուած ըլլալն, համառօտելով հոս կը դնենք։

« Պաշտօնեաները այս օրերս անանկ ատոմիկ հակառակութիւն մը դէմ դնելու պարտաւորեցան, որուն նմանը թերեւս մինչև հիմա տեսնուած չէր։ Իրենց յաղթութիւնը այնչափ կատարեալ եղաւ որչափ որ հակառակութիւնը դառն և անակնուանելի էր։ . . .

Աւելի խորհրդարանին մէջ եղած վիճաբանութիւնը չէ, այլ Տէրպի կամին կառավարութիւնը վրայ երկրին ունեցած անհակառակելի վստահութիւնը մէկ յայտնի նշանն է. բարոյական ազդեցութիւնն և արժանապատուութեան համար վճռաբաց հարկ մըն է։ . . . . . .

Եւրոպայի մէջ այս վերջին շրջանս տարուան մէջ ծագած խռովութիւններուն վրայ ամեն լուրջ և անկողմնակալ միտքերը համոզուած են, թէ մեր մեծ տէրութեան ապահովութիւնը կը պահանջէ, որ ատանկ հարուստ թագաւորութիւն մը, որ քանի միլիոնէն աւելի բնակիչ ունի և ամեն տեսակ առատութիւնէն է, չի կրնար հաստատելի պրպի, եւ մը մարդոց պաշտպանութիւնը, որ շատ անգամ 20,000 հոգիէն պակաս է և երբեք 30,000 ի չի հասնիր։ . .

Վերջին շրջանս ամիսները եւեւեք յայտնի ըրին մեր այս մասին տարակուսութիւնը։ Հաւատալով որ Գաղղիոյ հիմնական գլուխը պատերազմի դիտաւորութիւն բնաւ չունի, մուռնալու չենք, որ մեր ապահովութիւնը միայնակ անոր դիտաւորութենէն կախումն ունի։ Իր յաջողդը կրնայ մոռնալ և առաջարկել Անգլիոյ վրայ յարձակելու ձեւ մը։ Բայց մեր բուն վտանգը երկրիը պաշտպանելու պակասութիւն կրնէն է։ . . . . .

Անգլիա՝ իր շրջանս կողմը բաց մայրաքաղաքովը, ոսկւով լեցան գրամատեանովը, հաղթաւոր պաշտպանելու մէջ բաժնուած ամբաւ հարստութիւնովը անհոգ կը քնանայ՝ առանց բանակի մը երեւցմէն անդամ ունենալու։ պատերազմական ազգի մը առջեւ, որ այսօրուան օրս 300,000 զօրաց բանակ մը ունի ամեն բան ընելու պատրաստ։ Յայտնի է, որ մէկուն անպաշտպան հարստութիւնը կրնայ միւսին ախորժակը գրգռել։

Լորտ Ճոն Ըսըլ իշխանութենէ իսկած միջոցներուն մէջ, պէտք էր բոլորովին կոյր եղած ըլլար, որ չի հասկնար, թէ երբոր ինքը իւր պարտաւորութիւնը ճանաչմունքը՝ վիրաւորեալ ամբարտաւանութեանը կը զոհէր, և անանկ մարդոց առջեւը կ'ինար, որոնք զինքը նորէն իշխանութեան հաստատելու գործիք կրնային ըլլալ, բոլոր համեստ և բարի մարդոց համակրութիւնը կը կորսնցընէր։ Լորտ Բալմերսդընէն կրած հարուածը ինքնին ահաւոր է, բայց աւելի ահաւոր պէտք է ըլլայ, որովհետեւ մարդ չի կրնար ուրանալ որ Լորտ Ճոն Ըսըլ արժանի էր այն հարուածին։ . . . . . »

ԳԵՐՄԱՆԻԱ։ Պատի մեծ դուքսը՝ ապրիլ 24 ին գիշերը մեռաւ 61 տարեկան և ութ ամսու։ Դեռ տարի էր որ մեծ դքսութեան իշխանութիւնը կը վարէր։ Իր յաջորդը ժառանգական օրինաց համաձայն՝ պէտք էր որ անդրանիկ որդին Լուի իշխանը ըլլար, բայց անիկայ դժբաղդաբար ջղային հիւանդութիւն ունենալով, պզտի որդին Ֆրէտերիկ իշխանը Պատի մեծ դուքս անուանեցաւ։

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ։ Նախընթաց թերթով նոր ընտրութեաց մէջ արմատական նաց կողմին յաղթուիլը ծանուցինք մեր յարգի ընթերցողներուն։ Այս յաղթութիւնը լուրը Հելուետիայի դաշնակից նահանգներուն շատին մէջ մեծ ուրախութեամբ ընդունուեր է։

Ապրիլ 11—23 ին Պէռնի գործադիր ատեանը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց։

« Սիրելի քաղաքակից։

» Մեծ խորհրդարանին արտաքոյ կարգի նորոգմանը համար ամսոյս 18 ին հասարակաց ժողովներու մէջ քուէ տալու ձեզ հրաւիրեցինք։

» Ա յսօր նոյն քուէարկութեան արդիւնքը ձեզի կ'իմացընենք։ 38,422 հոգի խորհրդարանին նորոգուելուն համար քուէ տուին, իսկ 45,151 հոգի հիմակուան խորհրդարանին հաստատմանը համար քուէ տուին։

» Ըսել է որ, խորհրդարանը լուծուելու առաջարկութիւնը՝ ժողովրդեան քուէովը ետ ձգուեցաւ սահմանագրական օրինաց համաձայն։ Թէպէտ մտքերը յուզման վիճակի մէջ էին, այսու ամենայնիւ քուէարկութիւնը ազատութեամբ կատարուեցաւ, և բարեկարգութեան դէմ բան մը չի պատահեցաւ։ Աստիկայ նոր ապացոյց մըն է Պէռնի ժողովրդեան արդարասիրութեանը և ատուածոյ մատնաւոր շնորհացը, որ ամսոյս 3 ին հանած յայտարարութիւններուս մէջ օգնութեան կանչեցինք։

» Ամեն մարդ՝ Պէռնի ժողովրդեան անունովը մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ։ Բուսաւորութեան այս նոր արդիւնքովը զօրացած, կը շարունակենք ամէն եռանդ ալ հասարակապետութեան օգտիցը ծառայելու, և հաստատեալ սահմանագրութիւնը և օրէնքները մեզի օգնական առնելով, աներկիւղութեամբ նոր ջանքեր կ'ընենք՝ ինչ որ հայրենեաց սէրը և օրինաւոր զգացմունքները մեզի ազդեն, գտնուած մեծամեծ դժուարութիւններուն դէմ'ի գործ դնելու։ Ատուած խաղաղութիւնը պակաս չընէ մեր երկրին մէջէն և մեր աշխատութիւնները օրհնէ։ »

Այս յայտարարութիւնը մեզի հաղորդող լրագիրը կ'ըսէ, թէ շաբաթ օրը (ապրիլ 12—24) ժողովուրդը ջահեր վառած հանդիսով պարտեցաւ 'ի պատիւ կառավարութեան։ Հոս հինգ հազար հոգի վառած ջահեր ունէին ձեռուընին, և եօթանասուն ալ դրօշակ։

Պ. Ֆիշէ գործադիր ատեանին նախագահը ժողովրդեան հաճոյ ըլլալիք ատենախօսութիւն մը ըրաւ։ Օրուցեց, թէ իր փափաքը այն էր, որ ատեանը միանակ ընդհանուրին օգուտներուն զբաղելով, կողմնակցութիւնից ատելութիւնը իր վրայ չի բերէ։ Ով որ կ'ուզէ ազատային վրայ աղէկ յայտեր ունենալ, պէտք է որ իրմէ առջինները պատուելով գործի սկսի։

ԻՏԱԼԻԱ։ Սարտենիայի պատգամաւորաց խորհրդարանին նախագահ Պ. Ռինելլի՝ ամսոյս 12—24 ին մեռաւ։

Այս երեւելի անձը՝ որ դեռ երիտասարդ էր, տէրութեան մեծ ծառայութիւններ ըրած ըլլալով, թագաւորին և ժողովրդեան միտքն սիրելի էր։ Ուստի իր մահը ոչ միայն ընտանեացը՝ այլ և բոլոր երկրին համար ցաւալի կորուստ մը համարուած է։

Պ. Ռինելլի՝ Սիքբարտեան օրէնքը առաջարկող պաշտօնէից մէկն ըլլալով, քիչ մնայ որ Սանդա—Ռոզա պաշտօնէին մահուանը ատեն պատահած գայթակղութիւնները նորէն պիտի տեսնուէին։ Դուրինայի մայր եկեղեցւոյն կարգաւորները խորհուրդի նստան ու երկար վիճելէ ետեւ՝ վերջապէս խոհեմութեան ձայնը մտիկ ըրին։ Երկուքէ առաւելով որոշուեցաւ, որ Պ. Ռինելլիի մարմինը եկեղեցին ընդունուի և թաղման պաշտօն կատարուի վրան։

— Պ. Թիէռ՝ ապրիլ 11—23 ին Դուրինոյ հասաւ։

ԱՄԵՐԻԿԱ։ Նիւ-Եորք Հերալտ լրագրին թղթակիցը՝ Փորթ—Պլընէս քաղաքը նստող Շիլիի գաղթականաց կառավարչին դէմ եղած ոճրագործութեան մը վրայօք սոսկալի տեղեկութիւններ կուտայ։ Վալբառէզօն գրուած նամակ մը կը ցուցնէ՝ որ զինուորական հրամանատարի մը առաջնորդութիւնը ապստամբութիւն ծագեր է տեղւոյն գաղթականներուն մէջ, որ քաղաքին պահապան զօրքն ալ մէկտեղ առնելով 688 հոգի են։ Քաղաքապետը Մուն-եօս Կոմէրօ անուն, առաջ կրօնաւոր է քահանայի մը հետ Մաճելլանի նեղուցին անդիի կողմն անցնել։

Քանի մը օր դաշտերուն մէջ թափառելէն ետեւ, անօթութենէ ստիպուած՝ նորէն գաղթականներուն մէջ դարձաւ։ Ան ատեն ապստամբները մեծ կրակ մը վառեցին, որ քաղաքապետը ողջ ողջ այրեն։ Խեղճ քաղաքապետը խընդրեց որ զինքը հրացանի բրնեն։ Ապստամբները ընդունեցին անոր խնդիրը։ Բայց զանի հրացանի բրնելէն ետեւ մարմինը կրակը ձգեցին ու իրենք ալ վայրենական ուրախութեամբ բոլորտիքը պարեցին իրենց ազգային երգը երգելով։ Հոքը ամերիկացի նաւու մը տէրը ապաստանեցին ու անգլիայի նաւ մըն ալ կողոպտեցին, որ այս անցքերուն վրայ հոն հասեր էր։

Ընդվզողաց ծովակալը երկու նաւ խրկեց, որ յանցաւորները բռնեն և արդէն անգլիական իշխանութեան ձեռքն անցած են։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ։ Կալկաթայի Ինկլիշմեն լրագիրը՝ Պիրմիւրանէն գրուած հետեւեալ նամակը կը հրատարակէ, որով կ'իմացուի թէ Հնդկաստանի քանի մը կողմերը պէտք էին կոտորածական զոհերը կը շարունակուին, որչափ որ անգլիական կառավարութիւնը այս ողբալի սովորութիւնը վերցունելու ջանք ունի։

« Դեկտեմբերի 18 ին (1851) Բաշէդ քաղաքը նստող Ռաճան՝ մեռաւ։ Այս լուրը կանոնցին զարհուրելի ձիւներին իմացուելով, անգլիական կառավարութիւնը շատ մը ըսեցաց այն աղաղակները և թագաւորին տանը բոլորտիքը խումբ մը զօրք շարեց։ Բայց նոյն միջոցին պարտեան մէջ փայտակոյտ կը պատրաստուի և իրիկուան ժամը երեքին ատենները՝ տասնիսկ բոց ու մուխ տեսնելով գուրքը գտնուողները կը հասկնան, որ հին ոսկալի սովորութիւնը գործի կը դրուի։ Թագուհին եօթը անգամ փայտակոյտին բոլորտիքը դառնալէն ետքը՝ ինքզինքը բոցերուն մէջ նետեց տասնամեայ մը վրայէն, որ այս բանին համար յատկապէս պատրաստուած էր։ Աջի քերանը քիչ մը աշխատեցաւ բոցերուն մէջէն ինքզինքը ազատելու, բայց շատ չանցաւ իր մտիրը երկանը մտիրոյն հետ խառնուեցաւ, որն որ (երիկը) չի մոռնանք ըսելու, ապուշ մարդ մըն էր և ողջութեան ատենը զինքը շարաշար կ'ատէր։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Ապրիլ 14—26 Գաղղիոյ հասարակապետութեան նախագահ Լուի Նաբօլէոն իշխանին հրովարտակովը՝ բարձրագոյն դրան քով Գաղղիոյ երեսփոխան Պ. Լաֆալէդ Մարքիզը դեսպանութեան ատաստան առաւ, և վերջին լուրերով կ'իմանանք, որ առաջիկայ սեպտեմբեր ամսոյ մէջ Կոստանդնուպոլիս պիտի գառնայ իւր պաշտօնը վարելու։

Պ. Լաֆալէդ Մարքիզը՝ մօտերս Նաբօլիի թագաւորէն ալ Լոսանդէնի կարգին մեծ ժառանգութիւնը ընդունեց։

— Սպանիոյ տէրութեան կողմէն Կոստանդնուպոլիս նստող արտաքոյ կարգ

* Հնդկաստանի մանր թագաւորները։

գի պատգամաւոր և լիակատար իշխանութեամբ պաշտօնեայ Պ. Սուզա ապպեսը՝ Իզմէլ—ա—Բոլոլիէ մեծ ժապաւէնը ընդունելու պատուոյն արժանացաւ։

— Պէռլին նստող օսմանեան տէրութեան պաշտօնեայ Գարաճա իշխանը՝ կայսերական հրամանաւ Կոստանդնուպոլիս կանչուեցաւ։

— Գաղղիական վերջին շոգենաւով գաղղիացի երեւելի պատկերհան մը եկաւ Պ. Դանիէօռ անուն, որ հրաշակաւոր Օրան Վէռնէյի գլխաւոր աշակերտներէն մէկն է և պատուոյ լեգէոնի նշան առած է։ Պ. Դանիէօռ մանաւորապէս ծովային տեսարաններ և նաւական պատերազմներ նկարելու կ'ըզաղի, և մօտերս իր քաշած քանի մը պատկերները պիտի ներկայացնէ Օգոստափառ Ինքնակալին, որ անոնց մէջ գնելու միտք ունի կ'ըսեն։

— Դուբլինէն կը գրեն, թէ առաջիկայ յունիս ամսոյ վերջերը՝ Գաղղիայ հասարակապետութեան նախագահը Ազբիկէ (Ալժէրի) ճանապարհորդութիւն ընելու միտք ունի և ասոր համար յատուկ շոգեշարժ ֆրեգատ մը կը պատրաստուի Հորդանոս Բագրատ-էի անունով, որ նախագահ իշխանին մայրն էր։

— Պէռլինէն կը գրեն, թէ այս օրերս 23 հոգի՝ որոնց 20ը կին՝ բողքականութենէ հռովմէականութեան դարձան։ Այս դարձին պատճառը հռովմէական քարոզիչներն են, որոնց թոյլատրութիւն ըրած է կառավարութիւնը, բայց ժողովրդեան մէջ մեծ ժգոհութիւն կը տիրէ այս բանին համար։ Տէպա։

— Ընդհանուր երկուշաբթի՝ Իրիկուան ժամը 3½ին ատենները Պէյօղլու թէփէ պաշը բուսած տեղէն ԲԷ**Ի** երթալու կողմերը Եէմենիճի Սալիհ անուն մէկը իր ընկերներէն մէկուն հետ կըռուելով, զանի դանակով չարաչար վիրաւորեց փորին երկու հարուած տալով։ Օգնութեան հասնողները դուրս թափեցան։ Վերձակայ պահապան զինուորները շատ մը վրայ հասնելով, վերոյշին խեղճ վիրաւորեալը իր տունը տարին, ուր շատ չանցաւ հոգին փչեց։ Յանցաւորը գրեթէ խսկոյն բռնուեցաւ սպանութեան տեղին մօտ նոր շինուած խանութի մը մէջ, ուր ինքզինքը պահել ուզեր էր, և շատ ընդդիմութիւն ընելէն ետեւ, վերջապէս տեսչութեան բանտը տարուեցաւ։

— Ընդհանուր չորեքշաբթի՝ իրիկուան ժամը 11ին ատենները Թաթաւլա հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը եղաւ, բայց բոցերը դեռ չի սատակցած առաջքը առնուեցաւ։

— Շիրայէն ապրիլ 23 թուով կը գրեն, թէ հելլենական կառավարութեան գանձը ողջալի վիճակի մէջ է։ Պ. Բրիսգիտէս, գանձուց պաշտօնեայն, գրաւոր առաջարկութիւն մը ըրաւ թագաւորին և պաշտօնէից ժողովին, որ ամէն կարգի պաշտամունց մէջ կարելի եղածին չափ խնայութիւն ըլլայ։ Մինակ մարտ ամսոյ մէջ գանձուն եկամուտը 400 հազար դրամաչափ (իրրեւ 2500 քսակ) կը պակսէ։

Նիքօլա Պուղուքաքի անուն նաւապետը, որ Օսմանեան նաւու մը կը հրամայէր և անցեալ տարի Արժանդիէ կղզւոյն մէջ իրեն յանձնուած նաւուն վաճառքները խարդախութեամբ ծախեր էր, 18 տարի շղթայակապ աշխատութիւն դատապարտուեցաւ յանցանց դատաստանարաններէն։

Նաւաստիները և կղզւոյն բնակիչներէն որոնք որ այս անիրաւութեան մասնակից եղեր էին, հինգ տարի բանտը մնալու դատապարտուեցան։

— Ինչպէս որ ծանուցինք մեր նախընթաց թերթին մէջ, Աւստրիոյ տերութիւնը իւր Ադրիական ծովու մէջ ունեցած նաւատորմիղը երկու խումբ բաժնեց, առաջինը արեւելեան, երկրորդն ալ Ադրիական ծովու նաւախումբ անուանով։ Արեւելեան նաւախումբին կենալու տեղը գլխաւորապէս Իզմիրի ծովածոցը պիտի ըլլայ։ Այս կարգադրութեան համեմատ՝ Դրիդոն պատերազմական պուքը՝ որ ատենէ մը ի վեր մայրաքաղաքիս նաւահանգիստը կը կենայ, հրաման տուաւ, որ Իզմիրի ծովածոցը երթայ և անոր տեղը Բարձլինա քորվէթը պիտի գայ։

Այս առիթով արժան կը համարինք յիշել այն տխուր դիպուածը, որ քանի մը շաբաթ առաջ յիշեալ Դրիդոն նաւին մէջ պատահեցաւ։

Ուրբաթ օր մը՝ երբոր օդոստափառ Ինքնակալը նաւով կ'անցնէր, զանի ողջունելու համար թնդանօթ արձակելու ատեն նաւաստիներուն մէկուն ալ ձեռքը թնդանօթին յանկարծ բռնկելովը, և վերջին պատճառով բազուկը կորել հարկ եղաւ, որով դժբաղդ երիտասարդը բոլոր կեանցը մէջ խեղ մնալու դատապարտեցաւ։

— Լ՝ օնորայէն եկած վերջին լուրերուն նայելով, օսմանեան ընդերքերի իսպրէի ընկերութեան երկու նոր շինուած շոգենաւները այս օրերս ճամբայ ելեր են Կոստանդնուպոլիս գալու համար։

Փափաքելի է, որ այն շոգենաւները ժամ մը առաջ հասնին, որով ընկերութիւնը կարող կ'ըլլայ Վոսփորի ամէն նաւահանգիստները կանոնաւոր երթեւեկութիւն հաստատելու, ինչպէս որ իւր և հասարակութեան օգուտը կը պահանջէ։

— Այս օրերս քանի մը հոգի սքխալմամբ իրենց կամացը հակառակ ճանապարհորդութիւններ ընելու պարտաւորեցան։ Վերապատուելի քահանայի մը համար կը պատմեն, որ Պէյօղլիք—Տէրէ երթալ ուզելով, թիճարէթի կամուրջին քով շոգենաւ մը կը տեսնէ ճամբայ ելլելու վրայ, և կամուրջին վրայ ժողվուած հետաքրքիրներուն հարցուցանելով, կ'իմանայ որ Պէյօղլիք—Տէրէի նաւ է, անկասկած ներս կը մտնայ։ Երբոր Սառայ Պուրնուէն նաւը դուրս կ'ելլէ, այն ժամանակը կը հասկնայ վերապատուելին իր խաբուած ըլլալը, բայց ետ դառնալը անհնար ըլլալով, կը պարտաւորի գիշերը Պրինկիպոս կղզին մնալու։ Այս անհաճոյ դիպուածը ուրիշներուն ալ պատահած ըլլալով, Վոսփորի շոգենաւներուն կառավարութիւնը՝ այս սխալմունքներուն առաջքը առնելու միջոց մը բանեցնելու պարտաւորեցաւ։ Իրարանցիւր շոգենաւերուն կեցած տեղին առջեւ կամուրջին վրայ տախտակ մը պիտի տնկուի, որ մինչեւ շոգենաւին ելլելու ժամանակը պիտի մնայ։

Այն տախտակին վրայ նշանակուած պիտի ըլլայ շոգենաւին ելլելու ժամը և երթալիք տեղերը երեք լեզուով, Հայերէն, Յունարէն և Գաղղիերէն։ Այս միջոցը յերաւի շատ ազէկ է, և անտարակոյս ամէնուն հաճոյ պիտի ըլլայ։

— Կոստանդնուպոլիս նստող օտար տէրութեանց թարգմաններուն ամենէն հինը Պ. Ընդուան Իվլանի, Ընդլիոյ դեսպանատան առաջին թարգմանը, անցեալ երկուշաբթի իւր մահկանացու ընթացքը լմնցուց կարճատեւ հիւանդութեամբ, 83 տարեկան։

Իւր յուղարկաւորութիւնը երեքշաբթի օրը կատարեցաւ Պէյօղլու Ս. Անտոնի եկեղեցին։

Դեսպանատան գլխաւորները, պաշտօնակալները և թարգմանները, ինչպէս նաեւ Պէյօղլուի բնակչաց երեւելիներուն մեծ մասը ներկայ էին այս յուղարկաւորութեանը։ Դագաղին առջեւէն կ'երթար Ս. Ս. Բանէնկ Ընդլիոյ դեսպանը և վրայի սեւ ծածկոցին ծայրերը բռնողներն էին հանգուցելոյն պաշտօնակիցները։

Հանդարտ և խոր տխրութիւն մը կը տեսնուէր ամենուն վրայ, որոնք կը յիշէին այս բարեհամբաւ անձին վաթսուն տարիէ ի վեր Ընդլիոյ դեսպանատան ըրած մեծամեծ և հաւատարիմ ծառայութիւնները, ունեցած լաւագոյն միտքը, ուղիղ սիրտը, հօր, պաշտօնէի, բարեկամի և քրիստոնէի պարտաւորութիւնները ճանչնալու և կատարելու անձնանուէր եռանդը։

Բրիտանական դեսպանատունը և Պէյօղլուի երեւելիները մեծ կրաստ կը համարին անոր մահը։ Ամէն մարդ զանի կը կսկծան իբրեւ բարի մարդ և ընտիր պաշտօնակալ։

Մեռած մարդու մը կսկծացողներուն շատութիւնը՝ գովեստներուն ամենէն մեծն է, և ամէն մարդ գոհութեամբ կը յիշէ այն մարդոյ կեանքը, որ Աստուծոյ, իրենց ընտանեացը, իրենց կառավարութեանը և մարդկայնին ազգին ազէկ ծառայութիւններ ըրած են։

— Անցեալ երկուշաբթի (ապրիլ 28) մեծապատիւ մահտեսի Խնդիր աղայն Փափազեան, որ մօտերս գործի պատճառաւ Իզմիր գացեր էր, մայրաքաղաքս դառնալու համար շոգենաւ կը նստի և յանկարծ սատրիկ ակարութիւն մը կուգայ վրան։ Շոգենաւին բժիշկը թէպէտ շատով օգնութեան կը հասնի, բայց ըրած ամէն ջանքերը անօգուտ կ'ըլլան և յիշեալ արդոյ անձը մէկ ժամու մէջ հոգին կ'աւանդէ 62 տարեկան, և հետեւեալ օրը արժանաւոր հանդիսիւ կը թաղուի Իզմիրի մէջ։

Երեւելի գերդաստանէ, համբաւաւոր, բարեպաշտ, ազգասէր, ուսումնասէր անձ մըն էր հանգուցեալ մահտեսի Խնդիր աղայն, որ իր բարեյիշատակ գործերը և բոլոր բարեկամները խորունկ սուգի մէջ թողուց իր անակնկալ յաւելի մահուամբը։

— Իզմիրի մեր յարգի թղթակիցը հետեւեալ լուրը մեզի կուտայ։

« Մեծապատիւ Գրիգոր Սահեան աղայն, որ քանի մը տարիէ ի վեր վանգաւոր հիւանդութիւն մը տարացած ըլլալով, զինքը խնամելու համար անցեալները Նարօլի գացեր էր, հիւանդութիւնը օր օրի սատականալով մօտ օրերս մեռաւ և այս երկուշաբթի (ապրիլ 28) մարմինը Նարօլիէն հոս բերին գաղղիական շոգենաւով։

« Այս երեւելի անձը՝ Եգիպտոսի նախկին կուսակալ հանգուցեալ Մեհեմմէտ և Իսրահիմ փաշաներուն առջեւ մեծ յարգ և պատիւ ստացած էր ունեցած հանճարոյն և յաջողակութեան համար։ Իր տարաժամ մահը մեծ կրակիծ պատճառեց ամենուն, որովհետեւ բարեգործ և ազգասէր մէկ մըն էր, և չորս զաւակ թողուց, պինա մեծը 8 տարեկան։

— Փարիզի մօտերը բնակող պանդոկապետի մը աղջիկ՝ իր անձին և հանգուցեալներուն խնամքը չի տանելով միշտ խօսք կը լսէր իր ծնողքէն, որոնք իր այս պակասութիւնը ուղղելու համար շատ անգամ կ'սպառնային մազերը կտրելու, որ շատ երկայն ու գեղեցիկ էին։

Այս օրերս ծնողքը իրենց բրած սպառնալիքը գործի դրին, ու աղջկանը գեղին խոպոպիքները մկրատին բերանը գացին։

Աղջիկը այս բանը մեծ նախատինք ու անարգութեան նշան համարելով վերջին ատաքնութեան արամութեան մէջ ինկաւ։ Ան օրը բերանը ուտելիք չի դրաւ և իրիկունը տունէն անհետեւցեալ եղաւ։

Պարապ տեղը փնտռուեցին զինքը բոլոր գիշերը։ Առաւօտուն ձկնորսները Սէն գետէն հանեցին անոր մարմինը։ Ասնցմէ յայտնի կը հասկցուի, որ աղջկանը մահը անձնասպանութեամբ ողջալի արդիւնքն է։

— Փարիզի Սէնդ—Ընդուան փողոցին մէջ՝ Սէլինա անուն լուացագործ աղջիկ մը կը բնակէր մէկ պզտիկ տան մը վերի յարկին մէկ կողմը աղքատիկ սենեկի մը մէջ։ Այս աղջկան գործը գուրբաղ ըլլալուն համար՝ բոլոր օրը տունէն դուրս կը կենար։

Սենեկ մը ի վեր կը տեսնար, որ գուրբաղ գտնուած ժամանակը՝ սենեակէն բան կը վերցուէր։ Երդէն իր հագուստներուն ու զարդերուն մեծ մասը անցյայտ եղեր էին։

Աղջկանը զարմանքը օր աւուր կ'ուռճանար երբոր կը տեսնէր, որ ինք ինչպէս որ դուրս կը գացեր կ'երթար, նոյնպէս գոց կը գտնար դարձած տունը, բայց միշտ կը տեսնար որ սենեակէն բան պակսած է։

Սէլինա կասկածելով, որ իր դուռը կեղծ բանալիքով չի բանան, քանի մը անգամ կղպաքին ծակին մէջ քիչ մը ճարպ դրաւ, բայց ամէն անգամուն ալ անմերձ գտաւ։ Վերջապէս խեղճ աղջկան ճարը հատնելով, միտքը դրաւ, որ գողը բռնէ։ Առաւանց սովորականին պէս իր աշխատութեանը երթալու կերպով դուրս ելաւ, բայց քիչ մը հեռը կամացուկ մը նորէն սենեակը դարձաւ ու հոն պահուըտեցաւ։

Կէս օրուան մօտ ծխնելոյզին մէջէն շնկոց մը ելնելով, աղջկանը ուշադրութիւնը արթնցաւ ու սենեակին մէկ կողմը կծկուած՝ շատ չանցաւ տեսաւ, որ տասը տարեկան տղայ մը վառարանին ծակէն դուրս ելաւ, քանի մը բան վերցուց, ծրարեց ու երբոր եկած ճամբէն ետ դառնալու կը պատրաստուէր, Սէլինա զանի բռնեց, ու գրպանները կանչեց, որ եկան ու այն գեղապիրթիթ չարագործը տեսչութեան տարին։

— Տեղւոյն Ռէբիպէի հավաքոտ տաճկական թաղին մէջ հետեւեալ լուրը կը կարդանք։

Այս օրերս հայազգի վաճառականի մը քովը 30,000 ղուռուշի ոսկի ունենալով Իզմիրէն կ'ելլէ Մանիսա կ'երթայ ու հոն իր բարեկամներէն մէկուն տունը՝ հիւր կ'ըլլայ։ Իրիկունը տան տիրոջը գրպանի բարեկամներէն մէկը տեսնելու կուգայ ու խօսքը ծխախոտի վրայ գալով, ընկերութեամբ ծխախոտ գնելու և վաճառելու խորհուրդ կ'ընեն։ Միւս օրը Մանիսայի գեղերը ծխախոտ նայելու կ'ելլեն ու գեղի մը եղերը հասնելով ձիերէն կ'ինջնան, որ հոն քիչ մը հանգչին։ Վաճառականին ընկերները հասկնալով առնոր քով տակ գտնուիլը, զանի աղէկ մը կը գինովցնեն, ու ինքզինքէն անծանօթի վիճակի մէջ ձգելով, տաքերէն կը բռնեն ու գետին մէջ կը նետեն։ Այդ բարեբաղդաբար մարդը ջուրին մէջ խնալուն պէս խելքը վրան գալով ինքզինքը կը ժողվէ գեղէն դուրս կ'ելլէ, և իր երկու չարագործ ընկերները տեսչութեան զինուորներուն կը յանձնէ, որ անմիջապէս քանտը կը դրուին։

— Յուսիպ անուն 22 տարեկան գաղղիացի երիտասարդ մը՝ գեռ շատ մեղք չի գործած ատուծոյ առջեւը ելլել ուզելով, այս կեանքէն զինքը ազատելու ճարը կը փնտռէ, ու երկար մտածելէ ետեւ կը գտնայ, որ մէկը մեռցնելով զինքը մեռցնել տալը իր նպատակին հասնելու ամենէն ապահով ճամբան է։ Իրիկուն մը կ'ելլէ թատրոյ կ'երթայ, հոն 18 տարեկան կին մը, որ նոր կարգուած ու երկու ամսուան յղի էր, երկու տիններուն մէջ տեղէն կը զարնէ կը մեռցնէ, և ինքը զինքը տեսչութեան զինուորներուն ձեռ-

քը կը յանձնէ « ես մեռցուցի » ըսելով։ Այս օրերս դատաստանի կանչուեցաւ, հոն իրեն հարցուցին թէ ինչ մտքով այս եղեռնագործութիւնը ըրիր։ — Իմ միտքս, ըսաւ, ժամ մը առաջ Աստուած տեսնել է, վասն զի թէ որ մինչեւ 90 տարի երկրի վրայ մնալով Աստուած չի տեսնեմ նէ ինչ պիտի ընեմ։ — Ուրեմն այն ծաղկահասակ գեղեցիկ կինը մեռցընելուդ տեղը թող ծեր մարդ մը կամ անոր քովինը մեռցընէիր։ — Աստուծոյ կամքն այնպէս է եղեր, ինչ ընեմ, ձեռքս այն կողմը դնաց։ — Ուրեմն հիմա քեզ մահուան դատապարտենք նէ քու կամքիդ և փափաքիդ հանիս պիտի, ուստի մինչեւ 'ի մահ բանտը կեցիր որ սորվիս։ — Շնորհք ըրէք, տեսաբ իմ, դլուխս կըտրեցէք։ » Աստանը մտիկ չընաւ և նորէն չարագործը բանտը դրուեցաւ։

— Պարոն Կ... անուն Փարիզցի դարբին մը՝ զատկին երկուշաբթի օրը չափէն աւելի ուրախութիւն ընելով, իրիկունը ծուռկուբներուն վրայ կարզութիւն չէր մնացեր տուն երթալու։ Երբոր խեղճը աչ ու ձախ գլորելով կոր գիծեր և օձապտոյտ շրջաններ կը ձեւացընէր փողոցին մէջ, յանկարծ կին մը դէմն ելաւ ու մարդասիրաբար անոր թեւը մտաւ։ « Յուդիս, ըսաւ գինովը, գեղեցիկ սեռը իմ պատասխան հրեշտակս է. օգնէ ինծի, սիրելիս, քեզի լաւ մը գինի կը խմցուցնեմ։ » Էրքը երկուքը մէկէն պարբսպէն դուրս գտնուած գինետուններէն մէկուն մէջ մտան ու սկսան խմել։

Երբոր գինետունէն դուրս ելան ժամը գիշերուան 4ը անցեր էր, դուրսի փողոցներուն մէջ անցուդարձը դադարեր էր և դարբինին գինովութիւնը ան աստիճանի հասեր էր, որ հաղիւ քանի մը քայլ կրցաւ երթալ ու պարսպին տակը անդադ ինկաւ։

Ան ժամանակը իր պահապան հրեշտակ կարծած ընկերը, որ պարսպին դուրսերը թափառող ու գինովները կողոպտող տասն և ինը տարու աղջիկ մըն էր, շուտ մը ծռեցաւ ու գինովին ծոցերը խառնելով, ճարպիկութեամբ անոր քսակն ու ժամացոյցը առաւ։ Երբոր անկից հեռանալու վրայ էր, զօրաւոր ձեռք մը զանի բռնեց։ « Ահա քեզ բռնեցի Դեռասիէս, ըսաւ ազդու ձայնով մը, երկար տանէ 'ի վեր ես քեզ կը դիտէի, այս անգամ մինչեւ հիմա ըրածներուդ հատուցումը պիտի կրես։ »

Այս մարդը տեսչութեան զինուորմըն էր, որ գայլի քաջուածքով գողին վրայ հասեր էր, երբոր անիկայ խեղճ գինովը կը կողոպտէր։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԴՐԱՄՈՑ ԱՐԺՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ՀԻՆԳՆՈՑՈՎ

Զ ՄԱՅԻՍ

	Դրամ։ փող
ՏՈՒՊԷՈՆ	372
ՍԻՒՆԱՒՈՒՐՈՒՄ	25—12
ԱՐԾՈՒԵԻՐՈՒՄ	24—10
ՄԱՀՃԱՌ	54—30
ՖԲՌՎԱՐԻՑ	55—10
ՈՍԿԻ 20 ՖՌ.	95
ԱՐԾԱԹ 5 »	23—14
ՓՕԼ ԻՄՓԷՌԻԱԼ	96
ՖԱՐՊՈՎԱՆՑ	18—20
ԼԻՐԱՅ ՍԹԵՐԼԻՆ	118
ՍՈՎՐԱՆԱՅ	163
ՑՈՒԱՆՑԻԿ	3—34
ՏԱՃԿԻ ԼԻՐԱՅ	110—10

Թղթադրամ շահը առնուած զեղջ 3⁵/₄%։
» շահը չառնուած » 2%։
Ոսկի 20 նոյ 1000ը ղուռուշ 67
Արծաթ » » 1000ը » 60

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Ռիչարդոս Բարեբաղդին կոչը։

Ռիչարդոս բարեբաղդ՝ ինայութեան սկզբանց ջերմ կուսակիցներէն էր։ Պղտիկուց՝ աղէկ դաստիարակութիւն առած ըլլալով, երիտասարդութեան ժամանակը՝ բարեկարգ, չափաւոր ու յառաջատես կեանք մը վարեց, ուրիշ ծերութեան ատենեալ հանդիստ ու երջանիկ ապրեցաւ։ Ազգասէր ու բարեսիրտ ալ էր։ Ընած խնայութիւններուն օգուտը մինակ ինքը չի վայելեց. այլ ուզեց, որ մեռնելէն ետքն ալ իր անունը անմահ մնայ և յաւիտեան օրհնուի։ Կտակ մը ըրաւ, որուն պատճառները թէպէտ դարերէ ետեւ պիտի տեսնուին, որովհետեւ ինքը բաւական փիլիսոփայութիւն ունենալով, ընելիք բարերարութիւնը մարդկային ազգին կենացը հետ չափեց, բայց իր կտակագրութիւնը ամէն լեզուի, ամէն ազգայ մէջ հրատարակուած ըլլալով, հետաքրքրական և միանգամայն խելք սորվելիք նիւթ մը եղած է ամենուն ձեռքը։ Ասանկով՝ Ռիչարդոսի ըրած կտակը թէ և զանազան պատճառներով չի կատարուի, (որ չի կարծուիր), իր բարի անունը արդէն ճանչցուած է ամէն լուսաւորեալ ազգայ մէջ։

Այս կտակին մէջ խելք սորվելիք գլխաւոր բանը սա է, որ մէկ մարդ մը խնայութեամբ ու քիչ մը բան զսհելով, կրնայ ամենամեծ բարիք յառաջ բերել, տերութի մը ազգ մը հարստացունել, հետեւաբար՝ դարէ դար և ազգէ ազգ զուրցուիլ։

Բայց թողունք, որ Ռիչարդոս բարեբաղդ ինքը խօսի։

« Ուրիշ տարեկան էի, լուսահոգի մեծ հայրս Պ. Ռիչարդսուսաձ՝ որ իմ կրթութեանս հոգը վրան առած էր, գիր ու հաշիւ կը սորվեցունէր ինծի։ Կարգը բաղադրեալ շահու կանոնին գալով, հասկցուց, որ անգործ մնացած դրամագլուխ մը, թէ որ տարին հարիւրին հինգով շահեցուի, տարուէ տարի շահը վրան զարնելով, հարիւր տարուան մէջ 131 անգամ դրամագլուխը կը բազմապատկի։

Տեսնալով, որ այս գաղը մեծ ուշադրութեամբ մտիկ կընեմ, դրպանէն 24 ֆռանք հանեց ու ըսաւ ինծի առանկ ազգու դեմքովմը, որ բնաւ միտքս չելլեր. » Տղա, քանի որ ապրիս, ամենեւին մի մոռնար, որ խնայութիւն ու հաշուով՝ անհնար բան չի կայ այս աշխարհիս մէջ։ Ա՛ռ սա 24 ֆռանքը։ Ես քեզի մեր դրացիներէն բարեկամ վաճառական մը կը ցուցընեմ, աս ըսակը տար անոր տուր, որ իր գործերուն մէջ գործածէ։ Կուզեմ, որ տարուէ տարի շահը վրան զարնես առանց անոր ձեռք դպցունելու։ Աեռնելու ժամանակդ ալ, անոր արդիւնքը բարեգործութիւններու նուիրես, քու և իմ հոգիներուս հանգստանը համար։ »

Ուսահոգիին այս պատուէրը հաւատարմութեամբ կատարեցի։ Շատ մեծ եր մտածեցի այս գումարին գործածութեանը համար։ Այս օրուան օրս, որ եօթանասուն ու մէկ տարու եմ, այն 24 ֆռանքը 500 ֆռանք եղած է։ Բայց, որովհետեւ պէտք է վերջապէս բանի մը կայանք տալ, կ'ուզեմ, որ այս 500 ֆռանքը հինգ բաժին ըլլայ, ամեն մէկ բաժինը 100 ֆռանք, որոնց վրայ տարուէ տարի շահերնին զարնուի, և եռքը եռեւէ եռեւ գործածուին հետեւեալ կերպով։

1. Ասկէ հարիւր տարիէն, առաջին գումարը աճելով պիտի ըլլայ 13,100 ֆռանք։ Այս գումարին մէջէն 4000 ֆռանք մրցանակ տրուի ան մարդուն, որ կարենայ աստուածաբանական ամենէն ընտիր ճառը գրել, առուտուրի մէջ շահով փոխ ստակ տալուն օրինաւորութիւնը։ Ամանապէս երեք շքադրամ տրուի՝ ամէն մէկը 600 ֆռանքի արժէքով, անոնց, որ վերի 4000 ֆռանքի մրցանակը առնող ճառին գերազանցութեանը աւելի մօտ հանելու կարող ըլլան։ Ամացած ստակովն ալ՝ ան առաջին ճառը ամբողջ, միւսներուն ալ գլխաւոր հատուածները տպուին։ Այս տպուածներէն մէկ մէկ օրինակ ձրի խրկուի՝ տերութեան բոլոր երկիրներուն մէջ գտնուած եպիսկոպոսներուն, վարդապետներուն ու խոստովանահայրներուն։ Կուզէի դուրսի երկիրներն ալ խրկել, բայց ըսին ինծի, որ Պաղդատ չեն գար՝ ուրիշ ամեն քրիստոնեայ տերութեանց համալսարանները՝ հրապարակաւ ճանչցեր և ընդուներ են՝ առուտուրի մէջ շահով փոխ ստակ տալուն օրինաւորութիւնը. ուստի մինակ Պաղդատ մէջ պէտք էր լուծել* այս բարոյական խնդիրը, որ տերութեան ծաղկելուն և յառաջացմանը հետ մեծ կապակցութիւն ունի։

2. Հարիւր տարի ալ անցնելէն ետեւ, երկրորդ 100 ֆռանքը 1,700,000 ֆռանքը պիտի անցնի։ Այս գումարին մէջէն 80 մրցանակ սահմանուի, ամեն մէկը 1000 ֆռանքի, որ ամեն տարի՝ տերութեան ճեմարանները բաշխեն հետեւեալ կերպով։ 15 մրցանակ՝ առաքինական գործոց համար. 15 մրցանակ՝ գիտութեանց ու գրականութեան վրայ շինուած գիրքերու համար. 10 մրցանակ՝ թուաբանական և հաշիւի խնդրոց համար. 10 մրցանակ՝ երկրագործութեան մէջ կատարելութիւններ և եղանակներ մտցունելու համար, երբոր աղէկ արդիւնքներով առնոց գերազանցութիւնը հաստատուի. 10 մրցանակ ալ՝ վաղելու, ճարպիկութեան խաղերու և ուրիշ վարժութիւններու համար, որոնք մարմնոյ ուժը և յաջողակութիւնը կ'ուսուցանեն, և մարմնավարժութեան սէր կը ձգեն մեր մէջ, որն որ հին ժամանակի յոյները շատ կը յարգէին, և անով այնչափ գիւցազունք յառաջ բերին։

3. Հարիւր տարի մըն ալ անցնելէն ետեւ, երրորդ 100 ֆռանքը՝ 226,000,000 ֆռանքը պիտի անցնի։ Այս գումարէն 196,000,000 ֆռանքով Պաղդատ երեւելի տեղերը հինգ հարիւր հայրենասիրական տնտուկ հաստատուի ձրի փոխ տալու համար։ Այս տնտուկներուն պիտի գլխաւորին դրամագլուխը 10 միլիոնէն աւելի ըլլայ, պիտի պղտիկին ալ՝ 100 հազար ֆռանքէն պակաս ըլլայ։ Այս տնտուկներուն տնտեսութեանը համար ամեն տեղ մէկ մէկ գրասենեակ հաստատուի պարկեշտ և բարենախանձ քաղաքացիներէ բաղկացեալ, որոնց պաշտօնը ըլլայ՝ ձրի փոխ տալով թշուառներուն օգնել, երկրագործութիւնը, վաճառականութիւնը և արուեստները ծաղկեցընել։

Ամացած 30 միլիոնով 12 թանգարան հաստատուի Փարիզ, Լոնտոն, Ռուսան, Գոռտոյ, Ուրնէ, Լիլ, Նանսի, Դուռ, Տիժոն, Դուլուզ, Էքս և Կլոսնիոպլ քաղաքներուն մէջ։

Այս թանգարաններուն ամենն ալ քաղաքին պիտի զուարճալի մէկ կողմը շինուին։ Հինգ հարիւր հազար ֆռանք գործածուի անոնց ամեն մէկուն շինութիւնը և շքեղակայ տեղերը գնելու համար, որ թանգարանին բոլորտիքը բուսաբանական և պտղատու ծառերու պարտէզներ, ծաղկոցներ և ընդարձակ ճեմելիքներ շինուին։ Ամեն մէկ թանգարան 100,000 ֆռանք եկամուտ ունենայ։ Քառասուն երեւելի գիտնական և գեղարուեստից մէջ ճարտար անձինք հոն բնակին և ուտեն խմեն։ Բայց ամենքը մէկ սեղանի վրայ չուտեն, այլ ջրս զատ սեղաններու վրայ, որ ճաշերնին զուարթ ըլլայ՝ առանց աղմկալից ըլլալու։ Ասոնք ամեն մէկ թանգարանի մէջ՝ վեց ատենադպիր, մէկ ուրուագրիչ, և մէկ փորագրիչ ունենան, ջրս ալ կառք, որ պէտք եղած ժամանակը կարգաւ գործածեն։

Թանգարանին մէջ պէտք է գտնուի՝ երաժշտական սրահ մը, թատրոն մը, տարրաղնեական փորձեր ընելու յարմար տեղ մը, բնական պատմութեան վերաբերեալ հետաքրքրական նիւթերու հանդիսարան մը, բնաղնեական փորձեր ընելու սենեակ մը, հասարակաց մատենադարանին համար մեծ սրահ մը։ Այս հիմնարկութիւններուն ամեն մէկը կարգի դնելու և զարդարելու համար 100,000 ֆռանք մատենադարանին համար գործածուի. 100,000 ֆռանք ալ բնական պատմութեան և բնաղնեական գործեաց սենեակներուն. 10,000 ֆռանք ալ սահմանուի տարուէ տարի անոնց պահպանութեանը և օր ըստ օրէ շատնալուն համար։

Մատենադարանները ամեն օր բաց ըլլան հասարակութեան։ Թանգարաններն անդամներէն 20 հոգի արտաքին լեզուաց, ամեն գիտութեանց և ամեն արուեստից դասեր տան ձրի։ Միւս անդամներն ալ զբաղին օգտակար գիրքեր գրելու։

Թանգարանին անդամ ըլլալու մարդիկները՝ ապացուցանեն՝ չէ թէ իրենց ազնուականութիւնը, այլ բարի վարքը և ամենեւին իրենց գրիչը բարոյականութեան դէմ գրուածներով ապականած չըլլալնին։

Հոն մտած ժամանակնին երդում ընեն, որ անարգինութիւնը, ճշմարտութիւնը և արդարութիւնը ամեն բանէ նախընտրելի բանեն, և գրոց ընդհանուր օգուտը իրենց անձնական փառացը չի զոհեն։ Թանգարանին անդամներուն շինած գիրքերը՝ Թանգարանին ծախքովը տպուին և ծախքը երբեմն եռքը եւեւլցած շահը հեղինակներուն ըլլայ։

Պիպի Ղարա-Նակոլ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Կայսերական Հրամանաս, Ըստ Մեյրանի՝ Հարպէնք Գլուղցին Հ. Լազկեսեանի Մ/ի/ի/ ը՝ ուած կերպարանաց նոր Բանգարանը այս օրերս պիտի բացուի։

Այս Բանգարանին մէջ կարգաս՝ կը պեանը՝ Օսմանեան պէրութեան սկիզբէն մինչեւ հիմերերի ՄԶԱ Բուսականը այլ և այլ ժամանակ ամէն կարգի և ասպիճանի մարդոց ինչ սովորական և հանդիսաւոր ժամանակ ուղեցած կերպարանքները, որոնց յիշատակը և հագնելը՝ կերպը աղէկ և ճիշդ հասկցուցանելու համար շինծամարդիկ այն կերպարանքներովը հագուեցուցած են։

Այս Բանգարանը ՄՇԸ մայիսի 15 ին հինգշաբթի օրը պիտի բացուի, և կայսերական պէրութեան ինչ հպատակներէն և ինչ օտարազգիներէն ովոր ուզէ պիտի երթայ պեանայ հեպեանալ կերպով։

Շաբաթ և երկուշաբթի օրերը՝ ամէն կարգի վերաբերեալ տաճկի կնիկները։

Երեքշաբթի օրերը՝ Օսմանեան պէրութեան հպատակ հրէսպոնեայ և հրեայ կնիկները։

Կիրակի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, և ուրբաթ օրերն ալ՝ Օսմանեան պէրութեան հրպատակ՝ տաճկի, հրէսպոնեայ և հրեայ երիկ մարդիկ, եւ և եւրոպացիները և ուրիշ օտարազգիները պիտի երթան։ Հրէսպոնեաները կրնան իրենց ընտանիքն ալ հետ տանիլ։

Նէրս մտնալու համար, մարդ գլուխ 10 ղուռուշ պիտի վճարուի, իսկ պղոց համար 5 ղուռուշ։

ԽՄԲԱԳԻՐ — ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹԻՒՃԵԱՆ։

Կ. ՊՕԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ց ՄԻԻՀԵՆՏԻՍԵԱՆ

* 1850 ին Փարիզի Իմիջիէ՝ լսագիրը այս խնդիրը խիստ աղէկ լուծեց, բայց չենք գիտեր, թէ Ռիչարդոսի սահմանած մրցանակներուն մէկը պիտի կրնայ առնել։